

Είναι το σημερινό Λύκειο μια χαμένη υπόθεση;

Πριν λίγο καιρό, τα τηλεοπτικά κανάλια που με φιλοξένησαν, με παρουσίασαν σαν τον πολύ καλό Διευθυντή Λυκείου και ως το «δάσκαλο που όλοι θα ήθελαν να είχαν». Ανάλογα καλά λόγια ακούω από αρκετούς γύρω, αλλά δεν μπορώ να πω ότι τα συμερίζομαι: δε νιώθω ούτε καλός δάσκαλος, ούτε ότι μπορώ να βοηθήσω τους καθηγητές στο σχολείο μου να είναι. Αντίθετα, πολύ συχνά νιώθω σαν ο κύριος ρόλος μου στο σχολείο να είναι αυτός του χωροφύλακα, που πρέπει να υποχρεώνει νέους ανθρώπους να κάνουν πράγματα που δεν θέλουν.

Το γιατί ένας μεγάλος αριθμός μαθητών δεν ενδιαφέρεται για την γνώση που προσφέρεται στο σχολείο και πασχίζει μόνο να χάσει μάθημα, έχει να κάνει με πλήθος παραγόντων. Παράγοντες προσωπικοί, όπως οικογενειακά και ψυχολογικά προβλήματα, η μεταφηβική ηλικία και οι ανάγκες της, η «αρχή» της ήσσονος προσπάθειας που χαρακτηρίζει όλα τα έμβια και οδηγεί τόσους ανθρώπους σε όλες τις εποχές και σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα να αρνούνται να «παιδευθούν», η λειπή δυνατότητα κάποιων παιδιών να μάθουν με λεκτικολογικό τρόπο, η μικρή ανάγκη άλλων να απαντούν σε ερωτήματα κ.α. Παράγοντες κοινωνικοί, όπως η σύγχρονη οικονομική κρίση που υποβαθμίζει τα πτυχία, η ώθηση των νέων από κομματικούς μηχανισμούς στο μίσος και την άρνηση γενικά, η ωραιοποίηση από τη διαφήμιση όποιου πράγματος πουλάει- και σε αυτά δεν ανήκει η μελέτη, τα ηλεκτρονικά παιχνίδια και το ιντερνέτ των οποίων γίνεται κακή χρήση και κατάχρηση, ο εκθειασμός του «πάθους», της πίστης- της μάχης του οπαδού, της μαγειρικής και της βιωματικής εμπειρίας- με παράλληλο χλευασμό της συστηματικής γνώσης, και τόσα άλλα. Προφανώς, δεν είναι δυνατό να υπερκεράσει κανείς όλες αυτές και τόσες άλλες αντιξοότητες και να πετύχει το ιδανικό σχολείο, όπου οι μαθητές θα ενδιαφέρονται να μάθουν, θα νιώθουν όμορφα και θα ωφελούνται από αυτό. Υπάρχουν όμως και προβλήματα, όπως αυτό που θα περιγράψω παρακάτω, που δεν έχουν να κάνουν με χαρακτηριστικά της ανθρώπινης φύσης, ούτε απαιτούν ριζικές κοινωνικές αλλαγές για να αρθούν. Πιθανώς, η επισήμανση αυτού του είδους των προβλημάτων που μπορούν ευκολότερα να λυθούν είναι πιο επιτακτική από κοινωνιολογικές αναλύσεις που αφήνουν ανεπηρέαστη την κοινωνία.

Μαθήματα εξεταζόμενα και μη, για την εισαγωγή στα Πανεπιστήμια

Στο σημερινό Λύκειο από τα 16-17 μαθήματα των δύο τελευταίων τάξεων, οι μαθητές εξετάζονται πανελλαδικά σε 6, για την εισαγωγή τους στα Πανεπιστήμια.

Αυτό που στην πράξη συμβαίνει είναι ότι οι μαθητές παύουν να ασχολούνται με τα μη πανελλαδικώς εξεταζόμενα μαθήματα, ενώ στα εξεταζόμενα, σταματάνε να ασχολούνται διερευνητικά- επιστημονικά: εκγυμνάζονται σε θέματα, μαθαίνουν απαντήσεις.

Από τη σκοπιά του εκπαιδευτικού

Ο καθηγητής που διδάσκει μάθημα γενικής παιδείας, μη εξεταζόμενο για εισαγωγή σε σχολές, βρίσκεται καθημερινά μπροστά στην άρνηση των μαθητών να συμμετέχουν. Διεκδικούν ως δικαίωμά τους να διαβάζουν κάποιο άλλο μάθημα «κατεύθυνσης», να κοιμούνται, ακόμα και να ακούνε μουσική με ακουστικά, εφόσον «δεν ενοχλούν», να φεύγουν γρηγορότερα ή να έρχονται αργότερα στο σχολείο, γιατί

έχουν φροντιστήριο. Τα βιβλία των μαθημάτων γενικής παιδείας, συχνά μένουν στο σχολείο, αφού δεν πρόκειται να διαβαστούν στο σπίτι, αν δεν έχουν χαθεί ή σχιστεί. Οι μαθητές που προσέχουν και συμμετέχουν στα μαθήματα γενικής παιδείας, χωρίς να έχουν με οποιονδήποτε τρόπο προετοιμαστεί, αποτελούν την καλή εκδοχή της κατάστασης. Οι προσπάθειες του καθηγητή να κάνει το μάθημα όσο πιο ενδιαφέρον μπορεί, με τη χρήση φαντασίας, πολυμέσων, συζήτησης, έχουν περιορισμένο αποτέλεσμα. Ο καθηγητής, που δεν θέλει να παραιτηθεί από την υποχρέωσή του να δώσει γνώσεις γενικής παιδείας, έχει τεράστιο πρόβλημα και υποχρεώνεται σε καθημερινούς διαπληκτισμούς με τους μαθητές.

Ο καθηγητής που διδάσκει μάθημα κατεύθυνσης, υποχρεώνεται να κάνει εκγύμναση σε θέματα, να υποβιβαστεί σε φροντιστή και να απαρνηθεί την κριτική, διερευνητική προσέγγιση της γνώσης. Κι αυτό ίσως είναι ακόμα πιο επικίνδυνο κι από την έλλειψη μελέτης, εφόσον οδηγεί σε μια στρεβλωμένη σχέση του παιδιού με την επιστήμη και την γνώση που θα είναι δύσκολο ή αδύνατο να ανασκευασθεί στο μέλλον. Αυτή η σχέση με τη γνώση είναι σε θέση να παράγει μέτρια στελέχη επιχειρήσεων, αλλά όχι επιστήμονες και πνευματικά δημιουργικά άτομα.

Ο μαθητής του Λυκείου

Τρέχει σαν τρελός από σχολείο σε φροντιστήριο (το οποίο θεωρείται απαραίτητο μόνο στην Ελλάδα), είναι ο βαρύτερα εργαζόμενος, σύμφωνα με τη γνώμη πολλών. Θέτοντας σαν στόχο την πολυπόθητη εισαγωγή στο Πανεπιστήμιο, μέσα από ένα σύστημα εξαιρετικά ανταγωνιστικών εξετάσεων, δεν είναι καθόλου εύκολο να ασχολείται με μαθήματα άλλα, πέραν εκείνων που θα δώσει στις εξετάσεις. Προετοιμάζεται όσο σκληρότερα μπορεί και βρίσκει πολύ δυσάρεστο να μην τον καταλαβαίνουν. Ο μαθητής οφείλει επίσης να καταστείλει τα πιθανά άλλα ταλέντα και επιθυμίες του, σε τέχνες και αθλητισμό, την ανάγκη του για ελεύθερο χρόνο και παιχνίδι. Το τελικό αποτέλεσμα είναι αυτό που ζούμε στα σχολεία: είτε μαθητές που ασκούνται φροντιστηριακά σε θέματα εξετάσεων, είτε άλλοι που παραιτούνται από την προσπάθεια να περάσουν στο Πανεπιστήμιο. Δύσκολο να πεις ποιο είναι χειρότερο.

Στο Λύκειο δεν μπορούμε να εισάγουμε τους μαθητές στην επιστημονική σκέψη. Τα απογοητευτικά αποτελέσματα των συγκρίσεων των επιδόσεων των μαθητών της χώρας μας σε κατανόηση κειμένου, μαθηματικά, φυσικές επιστήμες, με άλλες χώρες αποτελούν μια ακόμα απόδειξη αυτού. Κι εμείς, οι πρωταγωνιστές της σχολικής ζωής, μαθητές και καθηγητές, νιώθουμε ως γρανάζια μιας ανόητης μηχανής που μας συνθλίβει και μας φέρνει σε αντίθεση, καθημερινά.

Σε κάθε περίπτωση, οι άνθρωποι στα κέντρα αποφάσεων οφείλουν να σκεφτούν και να πράξουν αληθινά τολμηρά κι όχι να θεσπίζουν αλλαγές ως προς το ποια θα είναι τα μαθήματα που θα εξετάζονται και ποια όχι και πόσες φορές θα πηγαίνουν σε εξετάσεις οι μαθητές.

Ίσως, να πρέπει να αμφισβητήσουμε τον ίδιο μας τον εαυτό, ως σημερινό σχολείο, ως εκπαιδευτικοί, ως από καθέδρας διδασκαλία. Πιθανώς να είναι ορθό να καταργηθεί το Λύκειο με τη σημερινή του μορφή και να αντικατασταθεί από ένα χώρο ομαδικής διερευνητικής μάθησης, λύσης αποριών, συζητήσεων, ελεύθερης παρακολούθησης διαλέξεων, ομαδικών δραστηριοτήτων καλλιτεχνικού,

τεχνολογικού και αθλητικού περιεχομένου. Ίσως, στην εποχή του ιντερνέτ πρέπει να δοθεί αποφασιστικά μεγαλύτερο βάρος στην αυτομόρφωση και την κάθε είδους πρωτοβουλία και αυτενέργεια του μαθητή. Πιθανώς, ο συντηρητισμός μας, η αδυναμία μας να σκεφτούμε και να πράξουμε με ριζικά διαφορετικό τρόπο, οι συντεχνιακοί και πολιτικοί φόβοι μάς καταδικάζουν σε αυτό το τέλμα που είναι γνωστό τοις πάσιν.

Θα μπορούσαν να ιδρυθούν αληθινά πειραματικά σχολεία με ριζοσπαστικά διαφορετικό τρόπο λειτουργίας. Γιατί να μην αναζητήσουμε λύσεις πρωτοπορώντας διεθνώς, κι όχι απαραίτητα αντιγράφοντας;

Προσωπικά, ως Διευθυντής του Λυκείου της Νέας Ερυθραίας, θα ήμουν ευτυχής αν είχα την ευκαιρία και τη δυνατότητα να πειραματιστώ με τους συναδέλφους μου και τους μαθητές για την εξεύρεση νέων δρόμων που θα μας έβγαζαν από τη σημερινή μιζέρια της εκπαιδευτικής διαδικασίας στο Λύκειο. Όσο κόπο κι αν κρύβει το νέο, που σε υποχρεώνει να μάθεις να κάνεις άλλα από αυτά που ως τώρα ήξερες να κάνεις, είναι προτιμότερο από το να βιώνεις καθημερινά την απαξία.

ΥΓ Προτιμώ να μιλάω για πειραματισμό και αναζήτηση, όχι μόνο γιατί στην πράξη βρισκόμαστε πάντα σε κατάσταση πειραματισμού, αλλά γιατί δεν θα ήθελα να διολισθήσω στην προσφορά ενός ακόμα έτοιμου πακέτου σίγουρων λύσεων, όπως συνηθίζουν να κάνουν με περισσό φανατισμό οι κάθε είδους παντογνώστες στον τόπο μας.

Στέλιος Κερασίδης